

ÄTRAN NOVELLEN

Denna novell drar en lans för teorin om Svea rikes vagga eller den s k Västgötaskolan. Men kanske ur en annan synvinkel får berättelsen ses som en teori.

Det går att fastställa hur våra halländska åar betett sig i olika skeden. Halland var den första delen av skandinaviska halvön som blottade sin mark efter den senaste istiden. Ån Ätrons historia är intressant för vattenmassorna var stora och de sökte sig fram den lättaste vägen. När isen lämnat området bildade vattnet stundtals en flod som med åren övergick till busig å. Människorna tog sig in i området och lämnade en del spår från tidig stenålder i form av stenformationer och gravar. Det rör sig alltså om spår och efterlämningar för 12 000 – 11 000 år sedan. Under de följande flertusenåriga tiderna blev det två kallperioder som gjorde det omöjligt för människan att stanna kvar. För ca 8000 år sedan blev det däremot en bestående varmare period som var gynnsam för träden och underliggande växter. Fröerna hade kommit med vindarna. Växterna var ett komplement till det kött från djuren som människorna fångade. Den enda växt som kan ha klarat sig under isens tryck var ormbunkarna tack vare sina sporer.

Men det som novellen sätter ögonen på, är den genvandring som ägt rum sedan människorna tog Halland i besiktning. De gener som människorna bar på är omöjliga att spåra så här långt efteråt. Vad som mera påverkar oss genom årtusenden är en kombination av gener, miljön man vistas i och därmed en utveckling av vårt beteende. Men om vi gör ett försök med att identifiera egenskaperna hos det jägar- och fiskarfolk som levde av var det protein naturen bjöd plus olika ätbara växter. Beteenden och arvsanlag påverkar vårt beteende oavbrutet från ca 8000 år sedan till dagens datum. Var kommer du och jag ifrån? Ett möjligt spår från våra gemensamma gener är folkmusiken från England och Irland. Den har gått hem hos alla av dagens lyssnare. Exempel är många publiåtar och s k popmusik från dessa länder. Vi har arvsanlag från olika folk men denna musik gör avtryck i de flesta av dagens själar.

DE FÖRSTA INBYGGARFAMILJERNA VAR KELTER

Det hade blivit lite trångt utmed Atlantkusten och i Gallien, alltså dagens Frankrike, sydvästra Tyskland och Belgien. Befolkningen hade ju ideliga kontakter över engelska kanalen eftersom många var av keltisk börd. Men

kelterna hade förlorat striden om ett eget samhälle i Gallien och delar av dem var på väg norrut. Då kom man i kontakt med de lite egensinniga friserna. (I grunden holländare) som rörde sig i samma riktning men hade mera västlig kurs. Ryktet att det fanns ett annat land åt soluppgångens håll satt fast sedan generationer tillbaka. Man kunde skymta konturerna av de låglänta Frisiska öarna som ihop med Jylland utgjorde en begynnande strand mot den blåsigas Nordsjön. Sandrevlarna var bitvis trädbevuxna. Efter istiden i norra Europa frigjordes alltmer land och efter varje århundrade med landhöjningar drog sig jägar- och fiskar-folk allt längre åt nordost. Folket tog huvudfödan ur saltvatten och hade vant sig vid detta. Men det var ett krävande och kallt arbete att ha med sig sina familjer som ständigt flyttade vidare efter hand som man upptäckte nya möjligheter. Därför sökte man efter ett område att bosätta sig.

En grupp yngre män hade upptäckt ett helt nytt land öster om Jyllands reveln och det fasta landet som fanns i stället för nuvarande Öresund. Några skärgårdsöar upptill gjorde att männen kunde ta sig emellan olika bankar med rikligt med fisk. Det var en gynnsam sommar för denna grupp med män som nu hittat ett spännande höglänt område i öster. Det var ett till synes vidsträckt område åt öster. Mera åt norrut var det ett höglänt område. Landskapet hade övergått från en flertusenårig area med tundror och grässtämper. Olika lavar som renbete och smådjur med rovdjur högst i hierarkin hade övergått till ett vild bevuxet landskap. Nu hade flera sorters lövträd etablerat sig med en livskraftig undervegetation.

Man hade lämnat det låglända fastlandet i söder och kunde ta sig vidare mot norr med kanoter. En liten å som rann i en smal ränna vid dagens Öresund. Avvattningen av Baltiska issjön som utgjorde dagens Östersjö hade sin huvudsakliga förbindelse med västerhavet via Mälaren, Vättern och Väneren. Således var det ett förminskade Götaland en ö med småländska högländet som bas ihop med Västergötland med Billingen som topp. Bohuslän skulle senare få en invandring norrifrån av friser som var mera vana sjöfarare. Men den breda Sveaälven blev ett naturligt hinder än så länge. De nyfikna läsarna har hört om Svea Fallen i trakten av Degerfors. Denna geografielektion hade kelterna på nordlig upptäcksresa ingen aning om.

Männen stannade upp först vid en typ av ås med hallar i sten som stack upp. Så får man nytta av skinn-kanoterna igen. Det var lättare att ta sig fram på vattenvägen. Det hav som nu kallas Kattegatt låg framför dem hade en sydlig gräns i höjd med nuvarande Hallandsåsen. Det gick två breda floder som mynnar i det som nu kallas Laholmsbukten. Här var det fiskrikt liksom hela

Kattegatts bukten. Gruppen beslöt sig för att stanna och undersöka över den kommande vintern norr om Laholmsbukten. Att bygga en stabilare båt av ek såg man som en möjlighet.

Vintern blev kall och det var man inte var riktigt beredda på. Det var till att söka andra kläder än sälskinn. Så upptäckte man landlevande djur och större sådana. Ett djur som folk längre söderut pratade om var Deer. Ja, jakt på Hjort var vanligt i Gallien. Men en möjlighet fanns med harar och kaniner. Dessa djur drog i sin tur till sig rovdjur som räv och lo och så kungen över området. Björnen. Därmed blev klädseln varmare efter en gillrad grop och ett nytt spännande liv för kommande generationer.

Gruppen män återvände till sina familjer som trängdes i Cornwall, och på fastlandet i Gallien, Ardennerna samt utmed hela den västra kusten vid Engelska kanalen och vidare mot Nordsjön. Syftet var att berätta om landet där solen går upp tidigare och hur rikligt det var på olika lövträd. Att föda en familj hela året var möjligt. En del av männen hade redan familj så det var bara att ge sig av. Mat fanns på vägen och det tog mindre än en månad att återvända till det nya landet. I deras egenskaper låg att se möjligheter för var och en i gruppen. Först tänkte man på sig själv och de sina sedan tog man ansvar för de andra utanför familjen.

En samlad grupp av stora familjer ingick i sällskapet som i sina gener bär på en utvecklad jaktinstinkt. Generna ingick i det keltiska jägarfolk som sakta nu sakta hade befolkat även Nordsjöns flesta kuster. De kommer paddlande i ett dussintal kanoter till det som senare kallas mellersta Halland. Strukturen på landskapet var egentligen vad man idag kallar skärgård. Ryktet sade att det fanns rika jaktmarker österöver mot morgonsolen. Tillsammans med flera andra medföljande familjer sökte de en fast boplats med sina nyligen urholkade ekstockar och kanoter byggda av skinn. Urholkningen gjordes med stenyxor som de hittat i de spruckna hallarna söderöver. Dessa kelter har lärt sig göra pilspetsar och yxor i området men hade även med sig flinta från södra Danmark. Med pilbåge, kniv och yxa började så småningom att bearbeta det rika och bördiga naturlandskapet som idag utgör det inre Halland. De följer nu kusten mot norrut och ser en havsvik där det formligen strömmar sötvatten. Koloniserings syftet gör att man drivs allt längre in viken som skyddar mot ett blåsig hav. Att urholka en ek och att skrapa rent ett skinn är en känd kunskap. Men man kunde även bygga en form av hus och med åren kom ytterligare följevåtar med husdjur i form av får och getter. Vår grupp drog sig djupare in i viken.

Nybyggarna mötte alltså ett land med kala klippor vid havet och så den skyddade havsviken som man följde ända upp mot ett vattenfall. I praktiken var det ett vattenfall som slutade i viken och därmed havet. Vi kallar idag platsen för Ätrafors. Med i bilden fanns en liten å med brantare stränder. Efter ett tag vandrade man efter djur längs ån ända tills den var lättare att vandra över. Trakten kallas idag Högvad som i grunden var resten av en isälv. För oss moderna människor är tideräkningen ungefär för åttatusen år sedan (f kr). Strömmar som passerats kallas nu åar med namn som Lagan, Nissan, Ätran och längre upp i kelternas utbredning till Viskan. Landskapet möte ett skogrikt område med träd ända till kusten. Man fann lä från vinden av skärgårdsöar och rikligt med byten samt byggmaterial i de olika lövträden. Det var dags att bryta det ständiga sökandet och slå ner sina bopålar innan vintern kom över dem. Framför sig hade man ett stort deltaland rikt på fisk och därmed andra djur och fåglar av olika arter. Detta deltaland kallas idag Ätradalen och mäts med dagens mått 3 x 3 mil. Deltalandet som hade sin övre havsnivå på ca 65 meter gick en gång ända upp till Skinnarlyngen. Kort beskrivet är dagens åkermark havsbotten och det med skog fast mark. Vi talar alltså om en havsvik som gått nästan upp till Ullared.

Med hudar och lasten av stenverktyg väljer familjerna olika platser i närheten av åmynningarna. Det är en brytning mellan hav och land kompletterat med den fiskrika åmynningen främst laxen som basföda. Grus, småsten, sand och jord som bildar en åbotten. Grusmassorna som stannar upp vid mötet med havet och är näringsrika. I sin tur drar detta till sig ytterligare djur och fiskarter. Laxen lockar björnen till området och tärnor och mås kalasar på fiskresterna som blir kvar. Det bördiga forna deltalandet är bevuxet med träd och olika gräsarter. Med gräset kom också hjorten och smådjur som utter, ekorre och hare. Men kungen av rovdjur är björnen. Detta flera kvadratmil stora området är en enhet som dagens naturvänner skulle beteckna som en raritet. Flest arter har onekligen det grunda och bräckta vattnet. Det är gott om mat för människor och vilda djur. Fisket ger mat och jakten ger varma pälsar som kan blev till hudar att bära under jakten. Man hade fångstgropar som de drev djur till och i ån hade pålar ner mindre pålar till vad man idag kallar för katsa eller katsor. I ett allt varmare klimat finns ett skogslandskap bestående av ask, ek, lind och björk underväxter typ lingon som hjorthorden gillar. Samtidigt fanns här lä mot vind och vågor innanför skärgårdsöarna längre ut. Här slog kelterna slå ner sina bopålar.

DEN BUSIGA ÄTRAN

Vi talar alltså om en havsvik som gått nästan upp till Ullared och där flöt Ätran och Högvadsån en gång ihop ca 500 meter norr om dagens Apelskola. Jo faktiskt och Ätran rann där järnvägen mot Ätran gick. Det var följaktligen mycket vatten från isen som skulle ta sig vidare. Huvudparten rann förbi Torp och Kogstorp, men en god del valde sträckan över Släryd ned mot Svarträ. Man kan kanske förstå att Släryds grustag uppstod för 13 000 år f.Kr. Det mesta vattnet bildade en dalgång där Högvadsån går idag. Ortsbefolkningen av idag kan kanske förstå att Haka mosse bildades med dagens Vinå som mottagare. Ätran liksom stannar upp i Skällstorp. Därifrån gick det mesta av vattnet efter tveksamhet för en tarm rann över Välasjö vidare i småtarmar till Okome.

Men efter hand bröt Ätran igenom ett hinder vid dagens Skogsforsen och skapade dagens fåra ända ned till Yngered. Vattnet valde där en sträckning över Sjönevad väster om Abild men öster om Årstad. Via Hanarp rann vattnet ut i havet ungefär 2 km söder om dagens mynning av Susån.

Ätrans nyckfullhet ändrades efter ett nytt genombrott och fåran valde att rinna över Askome utmed bergen. Slutligen valde den att bryta igenom och bilda Rävigeforsen och skapa möjligheten för oss nutidsmänniskor till ett kraftverk i Ätrafors. Nu återgår vi till jägarstenåldern.

BYAR FÖDS

Med hudar och lasten av stenverktyg väljer familjerna olika platser i närheten av åmynningarna i trakterna av dagens Ätrafors och Okome. Det finns en brytning mellan hav och land kompletterat med den fiskrika åmynningen där främst laxen finns som basföda. Här stannar vi och bygger och nära till vi allt vi behöver, resonerade man troligen. På så sätt bildas olika byar som det kelterna kallar för "home". Alltså är ändelsen ome ett troligt resultat av dessa första bosättningar i det mellersta och norra Halland. Nu är man hemma och får ro i själen. De blir därmed det första folket som bosätter sig på den skandinaviska halvön efter den senaste istiden frånsett samerna som vandrat in över tundran ifrån öster.

Efter hand växer byarna och det blir fler invånare utmed havsvikarna och de breda åmynningarna i Halland. Ytterligare kelter söker sig längre upp i dalgången och det deltalandsområde som Ätran och i viss mån Viskan bildat. De första byarna får namn efter träslagen. Således skapas byarna som idag heter Askome, (ask) Okome (ek). Intill det högre berget nedströms Ätrans mynning får namnet Bjerrome efter det som i söder kallar Bjäre (berg). Det fanns en tid då Ätran rann utmed Askome berg ned till Vessigebro. Den uppmärksamme kan

se platsen för den forsen. Uppifrån berget i Bjerrome kunde våra förfäder se skärgårdsöarna Kärreberg, Hermanstorpaberg, bergen vid Torstorp och Tröingeberg.

En grupp som paddlade vidare utmed den halländska kusten kom att bosätta sig utmed Viskans bördiga åmynningar som bildat ett mindre deltaland med en ö i mitten. Man stannade och jagade hjort och bildade byn Derome efter kelternas benämning på djuret Deer. (hjorthem) Köttet var säkerligen en delikatess för stenåldersfolket. Att man åt lingon till köttet gav namnet Lingome (lingonhem) till och längre upp i Kungsbacka tillkom byn Lindome. Så var Halland ianspråktaget bland andra av det keltiska jägarfolk och blev en vägvisare för olika folk som senare vandrade in i Halland västerifrån. Deras sökande gjorde att det bildades olika typer av stigar eller vägar längs Ätran. Det fanns nämligen ett rykte att det var mycket bördiga jordar i det vi idag kallar Västergötland. Ortnamnen man stannade upp vid kallar vi idag Vedum och Fåglum längs Ätradalen. Se boken om Svea rikes vagga. (Dag Stålsjö).

Perioden mellan 11 000 år och 8000 år var det växelvis långa vinterperioder som gjorde att tidigare inbyggare fått lämna området. Det var ett kargt landskap med en typ av det vi upplever i det karga landet i norr. Omkring 8000 f kr blev det varmare och skog och växtlighet har det gynnsamt. Vi har genom denna novell fått en icke vederlagd bild av den yngre stenåldern som kallas Jägarstenåldern som varar från 11000–4000 år f kr. Då går livet succesivt över till Bondestensåldern. Nu förflyttar sig novellen i ett kliv till tiden några hundra år före Kristus.

INVANDRING FRÅN SYDÖST

I över tio tusen år hade kontakterna till södra Sverige enbart varit med Västeuropa och av grupperna som härstammar från kelterna och blandningen av folk som nu benämns som holländare eller friser. Men cirka 350–600 år efter Kristus började olika folkgrupper röra på sig mellan världsdelarna. Störst påverkan för Europa kom när olika folkslag sökte sig via Turkiet och över Bosporen vidare åt olika håll i Europa. Flera folkslag delade upp sig och vandrade åt olika håll. Som exempel delade rumäner upp sig och den andra gruppen drog till Spanien. Den finsk/ugriska skilde på sig och hamnade i Estland och Finland.

Men det som påverkade oss i Sverige var germanerna som stannade i Tyskland och i Sverige. Från Svarta havet hade man kommit via Donau över bergskedjan Karpaterna och vidare till Östersjön via floderna Oder och Wisla. När

germanerna i stor omfattning kom in i Sverige söderifrån blev det strider mellan kelter och germaner men också äktenskap som blandade gener och egenskaper från båda folkslagen. Kelterna var mera självständiga personer och hade vistats i landet länge och höll ihop socialt. Det som vållade konfrontationer var att germanerna var ett ledarfolk och kelterna mer tänkte på gruppen och individuella värderingar.

Med germanerna kom också nya tider och ändrade synsätt. I Halland finns fynd av halskragar och mynt som minner om den tiden. De hade kunskap om tillverkning av guld och var ett rikt folk. Vi vet idag hur man gjorde dem rent tekniskt men vi har inte kunskapen, hantverksmässigt. Guldringen från vadstället i Nydala 500 meter från Köinge finns idag på historiska museet.

Genom de närmaste århundradena därefter växte de olika folkslagen ihop och när deras gener blandats under antiken identifierade man sig som svenskar. Inom samma familj kunde ett barn ha blondt hår och blåa ögon medan ett syskon var mörkhårigt med bruna ögon. Deras längd kunde också hoppa en del så den blonde blåögde blev kortare än sin mörkare broder. Så var läget genom medeltiden då Halland var en del av Öst Danmark. Ett tag gick gränsen mellan Danmark och Norge i Ätran. Danskar och norrmän var sjöfarare västerut och mer släkt med holländare. Så startade de hårda striderna mellan danskar och svenskar ut Halland vid olika tidpunkter. Slaget vid Axtorna ett stenkast från det tidigare nämnda Ätrafors. Slaget slutade med att 6000 människor miste livet. Inga rester av kroppar har hittats men däremot är slaget dokumenterat i varje steg. Danskarna var vinnare av drabbningen, trots att numerären var 12 000 svenskar mot 8000 danskar. Slaget som ägde rum 1565 hade ingen politisk betydelse. Men för Ortsbefolkningen var det en katastrof. Bara foder till mängden hästar tömde lador överallt. Svält rådde i flera år. De åkrar som finns i dagens landskap kunde man nämligen inte plöja på den tiden, så det var svårt att snabbt återhämta sig.

Halland blev svenskt i mitten på 1600-talet. Landskapet var fattigt och folket var inte helt lojala med svensken. Snapphanarna blev fria krigare som egentligen var något mellan frihetskämpe och rövare. Generna från frihetstänkarna satt kvar även om striderna upphörde. Sakta men säkert blev vi försvenskade.

Men fattigdomen bland bondebefolkningen blev bara större. Mot slutet av 1800-talet svält folk ihjäl särskilt under nödåren 1866–67. Landskapet bestod av kala ljunghedar som uppstod efter avverkning av eken till båtbyggande.

Det blev ett sug att ta sig till Amerika och under fyrtio år lämnade i stort sett var tredje hallänning landet. Kvar blev de äldre plus den yngre generationen. Man sålde sin del av gården för att ha råd att åka över Atlanten. Samtidigt pågick reformen om laga skifte där gårdar flyttade ut från byarna som man bott i sedan kelterna intog landskapet. Varje gård skulle ha både god jord och tillgång till den lilla skog som fanns. Det bildades långsmala skiften. Långsamt ökade odlingslandskapet i yta genom att plogen fick högre status och gårdesgårdar växte i både längd och höjd. Man hade lärt sig att odla potatis sedan 100 år tillbaka. Status var att bli en självvägande bonde som brukade jorden via dikning och att förbättra jordar via märgelgravar. Gods köptes upp av staten och delades i mindre enheter som såldes till driftiga personer. Generna från jägarfolket satt djupt men nu blev ådern ersatt med plogen. Tidigare betesmark plöjdes och tamboskapen hänvisades till utmark. Barrskogarna tillkom på senare delen av 1800-talet och i huvudsak på 1900-talet.

Efterhand på 1800-talet vandrade älgen åter in så det blev inte bara småvilt att dryga ut köttbehovet med. Det bildades jaktlag för att få mer enhetliga marker att släppa hund på. En bidragande orsak till indelningen var grannarnas förmåga att tolerera varandras brister. I byalagen diskuterades allt från gemensamma vägar, torv och grustäcker till hur jakten skulle bedrivas. Mestadels var det män som klarade av bestyren i god ordning. Kvinnor skulle inte lägga sig i sådant man inte förstod. På senare delen av 1900-talet kom allt fler kvinnor in i jakten. De hade kunskap om hur köttet skulle styckas och lagas till och var en tillgång när det gäller sämjan i jaktlagen. Man kanske tror att vissa egenskaper försvinner med århundrades som läggs till varandra. Men jaktinstinkten finns i generna och jakten utvecklades från pilbåge till spjut. Sen kom skjutvapen som moderniserades med kikarsikten. Upptill denna utveckling får man inte glömma att miljön genom tio tusen år har förändrats kraftigt vilket påverkar vårt handlingsätt.

Vi är framme i nutid och mycket handlar och den nya tekniken vilket de yngre generationerna anammar fullt ut. Man arbetar inte så mycket med händerna men gränser för antalet timmar framför en dator är ett problem. För den äldre generationen födda runt det andra världskriget innebar ett arbete att ta ut sig fysiskt. Dagens jakt är en fritidsform gentemot äldre tider då det gällde att skaffa kött. Jakten tar idag större hänsyn till naturvården. Inom jaktlagen råder det oftast samsyn i skötseln och de olika arternas utveckling och balanserade villkor. Denna hänsyn och beteenden dryftas ofta vid samlingar runt lägerelden.

LIAREDSFOLKET

Det fanns tre gårdar i Liared i Ullareds närhet. Ägorna var ungefär lika stora. Gårdarna hade legat i samma by men efter Laga skiftet på 1870-talet skiftades två av dem ut till andra lägen. En gård fick ligga kvar och överta innhusen och den bästa ladugården. I dagligt tal kallas gården för Slätten eftersom det var helt slätt runtom. Den fick beteckningen Liared 1:1 i fastighetsregistret. Den andra gården flyttades upp på åsen med fin utsikt över socknen. Egentligen hade placeringen fått det bästa läget ur flera synpunkter. I folkmun kallades gården för Åsen med beteckningen Liared 1:2. Mossen kallades den tredje gården för den låg ganska nära en större mosse. Som kompensation fick fastigheten större areal. I handlingar heter gården Liared 1:3.

Folket som nu bodde på gårdarna hade sedan generationer gått vidare i respektive släkter. Liareds befolkning efter laga skiftet var runt 20 personer som nästan alla utvandrade till Amerika innan sekelskiftet. Idag bor det sex personer på dessa tre gårdar.

På Slätten bor far och son. Fadern heter Leif och är i 70 årsåldern men det märks sannerligen inte. Fortfarande röjer han i skogen och går till djuren morgon och kväll. Leif är en bestämmande person inom gårdens hägn men samtidigt rejäl och enkel med vad han företog sig. Möjligen såg han inte det roliga i vardagen för hustrun Ebbas död i cancer gjorde honom nedstämd. Sonen Jan eller som hans kompisar säger Janne på Slätten hade gott gry i sig. Han föddes 1980 och bor hemma ännu därför att han skall ta över gården. Men Leif släpper inte taget om verksamheten och under tiden arbetar Janne på en revisionsbyrå i väntan på framtiden. Leifs och hans fru Ebba fick fyra barn, varav tre valt att flytta från trakten. Ebba avled när Jan som yngsta barnet var i skolåldern. Jan sköter det mesta av hushållsarbetet eftersom det inte ligger för Leif att laga mat. Leif säger "Jag ska bara plocka fram instruktionsboken" när han tvingas läsa ett recept. Båda männen är intresserade av jakt men jagar för att inte släppa det informella ledarskapet i Liared. Janne är en pragmatiker i sitt arbete med olika företag och lärde dem att alltid hitta lösningar. Problem är till för att lösas, sa han ofta och tillade; " se problemet som en möjlighet". Både Leif och Janne var effektiva i allt. Folk i bygden skrattar åt deras likheter. "Då skulle du ha sett Jannes farfar Folke. Han kom från Västerbotten för att bygga järnvägar. Så träffade Folke Jannes farmor Alida på en dans. Bygden behövde nytt blod eftersom de yngre av gårdens folk stuckit till Amerika. Det behövdes en driftig en handkraft som inte är rädd för att spotta i händerna. Resten är historia. Det var den gängse förklaringen till Leifs och Jannes handlingskraft.

På Åsen har Sigge löst ut sina syskon ur gården sedan föräldrarna avlidit. Sist avled Rustan som ofta påtalade att de bar på holländska gener. "Vi är fria i tanken och det ska vara rädda om. Om andra har bekymmer om något i närheten skall man inte bry sig. Har de ett problem är det deras ensak. Inte mitt." Ett exempel är att de aldrig går på jaktfesten. Ett annat exempel är att föräldrarna testamenterat gården till Sigge vilket ledde till att syskonen sagt upp bekantskapen med honom. Sigge arbetar som polis i Ullared och har tagit titeln månskensbonde upptill polisjobbet. Det är jakten och naturen som är hans huvudintresse. Han är född 1978 och har inte bestämt sig för någon dam att leva ihop med. Men untkarl vill han inte bli och tänker på grannen Janne på Slätten som är på väg åt samma håll. Att bli just untkarl alltså.

På gården Mossen bor det samkörda paret Lena och Sture. De var alltid eniga om hur saker skulle drivas. Lena är en ledare och bestämmer var hon kommer till tals. Lena är en duktig och driftig kvinna på många områden. Hon har lätt för att fatta beslut på gården och egentligen för hela trakten. Sedan många år är hon engagerad i Centerpartiet och har olika politiska uppdrag. Stures intressen är nästan enbart skogen och djuren. Han vill inte fysiskt lämna gården och är en fridens man med glimten i ögat. Få har sett honom arg och han brukar hitta det roliga och skämtar om detta rätt ofta. Lena brukar svara väninnorna då de påpekar Stures lugn. Tur är väl det för politiken är otacksam och han stödjer mig. Han har en minsann en mörk sida men den döljer han väl. Lena var i fyrtio års åldern när hon blev gravid. Lena och Sture hade försökt få barn i över 20 år. Men skam den som ger sig tyckte båda. Vi försöker ett tag till resonerade paret.

Till den lokala historien var ett något udda beteende i Liared. Sture och Siggas far Rustan ibland pratade med varandra i smyg och i korta ordalag. Sture ville alltid prata en stund och ironisera över folks beteende. Ofta ville Sture ta upp jaktarrendatorernas egenskaper och handlingskraft. Det rörde sig om sex män som jagade på jaktlagets marker. För detta betalade man 12 000 kronor svart. Det var svårt för skattmasen att bevisa denna sidoinkomst tyckte båda. Men Sture och Rustan var inte överens om vem av dem, som man kunde lita på.

Sedan Rustan dött var det givet att Janne skulle överta deklarerandet på Åsen. Han hade flera tips om avdrag som han kunde utnyttja vilket var bra, eftersom Sigge hade hyfsad polislön i botten. Skogskontot var ett sådant exempel att jämna ut inkomsten över åren, så inte allt kom det året Sigge huggit en post. Det som Janne och Sigge tyckte var en gåta, var att Rustan hade fått mycket pengar av Sture på ett särskilt bankkonto. Summan 100 000 blev insatt vid samma tillfälle för 25 år sedan. Janne var intresserad av vad som stod på kvittot

från banken. På den stod bara: efter överenskommelse. Sigge var lite brydd över Jannes uppmärksamhet och frågade om inte det omfattade banksekretessen. Svaret blev att skattemyndigheten kunde bli intresserad av dessa pengar eftersom de inte tagits upp i någon deklaration. Vet du något om dessa pengar?" frågar Janne.

- Inte ett dugg, svarar Sigge. Kan det vara från jaktarrendet?
- Nej det stämmer inte. Pengarna delades upp mellan gårdarna, svarar Janne och fortsätter; Jag är ju inte någon skattmas så vi lägger ned det.

JAKTFESTEN.

Liareds jaktlag hade sin årliga jaktfest efter årets älgjakt. Den var lite blötare än vanligt och Sture var verkligen i sitt esse. Jaktlaget bestod av gårdarnas egna folk plus sju arrendatorer av älgjakten. Dessa sju hade Sture roat och sysselsatt dem med en gårdsvisning. När Sture och Lena gick till sängs efter bjudningen var båda på gott humör. Det blev en kärleksnatt. På eftermiddagen dagen efter överraskade Sture med att vilja gå på Gekås ihop med arrendatorerna. Under gårdsvisningen kom det på tal att Gekås hade fått in ett parti billiga jaktkläder. Lena ville inte lägga en söndagseftermiddag i varuhuset. Hon behövde gå på en rejäl skogsrunda för att orka med den efterföljande veckan. Under promenaden mötte hon grannen Leif och de pratade rätt länge om den lyckade festen. De båda hade pratat med varandra när Sture hade gårdsvisningen. Då kom funderingarna om Ebbas död och att de övriga av Leifs barn flyttat och hur bra generationsväxlingen av Slätten gått. Leifs föräldrar hade stoppat undan en del pengar och ihop med arvet efter Ebba. Det hade gjort det möjligt att köpa ut syskonen. I detta samtal lättade Lena sig över barnlösheten för deras del. Det var inget fel på någon av dem men det var som att deras enighet förvandlades till det motsatta när det gäller befruktningen

Efter någon månad efter festen mådde inte Lena så bra. Under en mjölkning behövde hon spy i gödselrännan bakom en ko. Hon sökte läkare som gjorde en grundlig undersökning. Cancern hade skördat sina offer i trakten. Prover togs och Lena fick beskedet om vad orsaken till illamåendet berodde på. Sture fick en chock när Lena hade köpebröd till eftermiddagskaffet. Han ville veta anledningen. Lenas förklaring tog rundan via läkarbesöket som stannade vid det raka beskedet. " Vi skall ha barn". Så hade undret skett. De kramades en lång stund. Så föddes det äntligen ett barn på gården Mossen. En efterlängtd flicka kom till världen.

Dottern fick namnet Diana efter jaktguden. Åren gick och Diana är strax en utbildad läkare och gör sin AT-läkarpraktik i Ullared. Alla vet vem Diana är för

hon är vacker och smart. Traktens män tittar efter henne med drömmande ögon. Genom sitt yttre bidrar hon till att männen får gubbsjuka runt om i stugorna. Diana brukar skämta om männens impotens med sin mor och säger: "Hade jag kunnat ta patent på någon medicin mot detta hade vi säkrat vår framtid". Men det ligger något dolt i det skämtet. Diana har ibland förstått att Sture och Lena hade svårt att få barn. Ibland tänkte hon på detta i samband med sin utbildning. Hon var resultatet av en spermadonation. Men att få en förklaring ledde bara till att Sture förvandlade allvaret till ett skämt.

En dag beställde grannen Leif tid för en undersökning. Han ville att Diana behandlade honom och efter viss tvekan lämnade hon OK. Det rörde sig en rutinundersökning och Leif verkade frisk. Hon drog slutsatsen att det var av nyfikenhet han ville besöka henne. Hon tog blodprov och vid kontroll om blodgrupp så hade Leif samma ovanliga grupp. Nämligen P. Tusen tankar gick genom skallen. Det var en sällsynt grupp som bara en liten del av befolkningen i Västerbotten hade. Men tankarna av förvåning försvann på grund av andra patienter.

En månad senare ringe Janne och beställde tid. Hon mer än gillade honom så det var egentligen fel att undersöka honom. Men att ta emot fadern och inte sonen skulle väckt förvåning. Omgivningen visste att de tittade mer än gott på varandra. När undersökningen var klar och svaret på blodgrupp kom så blev hon inte överraskad. Naturligtvis var det ett P. Denna blodgrupp är konkurrenskraftig och ledet mellan far och son var lättförklarligt. Men varför hade hon samma grupp? En spermadonation kanske är förklaringen? Detta måste hon verkligen ha Lenas ärliga svar på. Det andra alternativet står hon inte ut med.

Detta är ingredienserna till ett drama på den halländska landsbygden. Generna och miljöfaktorerna spelar många roller. Jakt, fiske och tid är med i våra hjärnor för att vi övergått till ett samhälle styrt med datorernas hjälp. Vi lever i en stressad nutid och vad som hände för 10 000 år sedan är avlägsna. De åren finns bara på museer, lokala lämningar, och hembygdsgårdar.

För den som vill se upplösningen av dramat finns biljetter under namnet:
JAKTDRAMAT I ULLARED I HÖST.

VÄLKOMNA TILL OKOME BYGDEGÅRD I OKTOBER OCH NOVEMBER!

Ingemar Johansson